

Evaluatierapport
**Onderzoekscentrum
Christelijk leraarschap**

Driestar educatief

**De kracht van
kennis.**

Evaluatierapport
**Onderzoekscentrum
Christelijk leraarschap**

Driestar educatief

Hobéon® Management Consult BV
18 september 2019

Commissie:

Em. prof. dr. W.M.G. Jochems (voorzitter)

Dr. P.P.M. Hennissen

Prof. dr. L. Boeve

Secretaris:

I.A.M. van der Hoorn MSc

INHOUDSOPGAVE

1.	Opdracht en werkwijze	1
1.1	Driestar educatief	1
1.2	Context van de evaluatie	1
1.3	Samenstelling onderzoekscommissie	1
1.4	Het beoordelingskader en de opbouw van het rapport	2
1.5	De werkwijze	2
2.	Het onderzoeksprofiel en -programma	5
2.1	Onderzoeksprofiel en -programma	5
2.2	Doelen en indicatoren	6
3.	Organisatie, middelen en samenwerking	9
3.1	Organisatie	9
3.2	Mensen en middelen	10
3.3	Interne en externe samenwerkingsverbanden	11
4.	Kwaliteit van het onderzoek	13
5.	Resultaten en impact	15
5.1	Valorisatie naar beroepspraktijk en samenleving	15
5.2	Resultaten op het gebied van onderwijs en professionalisering	16
5.3	Kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein	17
6.	Kwaliteitszorg	19
7.	Aanbevelingen	21
	BIJLAGE 1 Samenstelling commissie	23
	BIJLAGE 2 Programma visitatie	25
	BIJLAGE 3 Documentatie	27

1. OPDRACHT EN WERKWIJZE

1.1 Driestar educatief

Driestar educatief is een monosectorale onderwijsinstelling. Op haar vestiging in Gouda verzorgt de hogeschool de bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs in voltijd en deeltijd. Ook verzorgt Driestar educatief de hbo-bacheloropleiding Pedagogiek (deeltijd), een zestal lerarenopleidingen voor voortgezet onderwijs (Leraar Engels, Leraar Duits, Leraar Nederlands, Leraar Geschiedenis, Leraar Wiskunde en Leraar Economie) en de Associate degree-opleiding Pedagogisch Educatief Professional. Hiernaast biedt Driestar educatief de Master Educational Leadership, de Master Special Educational Needs en de Master Leren en Innoveren aan. In de Master Leren en Innoveren verzorgt Driestar educatief sinds kort ook de Engelstalige track Christian Education. Samen met enkele Radiant-partners is Driestar educatief betrokken bij de ontwikkeling van de hbo-masteropleiding Passend Meesterschap (MPM), die wordt verzorgd op de Marnix Academie.

Driestar educatief heeft ook een onderwijsadviesdienst in huis. Onderwijsadvies is ondergebracht in een eigen afdeling die advies verleent aan basis- en middelbare scholen.

Het praktijkgericht onderzoek dat wordt uitgevoerd door onderzoekers van Driestar educatief is sinds 2016 samengebracht in het onderzoekscentrum Christelijk leraarschap. Het onderzoekscentrum kent drie onderzoekslijnen. Aan het hoofd van elke onderzoekslijn staat een lector. De drie onderzoekslijnen zijn:

- Persoonsvorming o.l.v. dr. A. (Bram) de Mynck (lector sinds 2003)
- Schoolvak en didactiek o.l.v. dr. ir. P.M. (Piet) Murre (lector sinds 2018)
- Inclusieve klassen o.l.v. dr. N.J. (Neely Anne) de Ronde (lector sinds 2016)

De scope van de evaluatie is het onderzoekscentrum Christelijk leraarschap.

1.2 Context van de evaluatie

De invoering van het landelijk kwaliteitszorgstelsel voor onderzoek in het hbo is het kader waarbinnen deze evaluatie heeft plaatsgevonden. Een hogeschool wordt geacht het functioneren van de onderzoekseenheden te laten evalueren door een onafhankelijke commissie en dit systematisch aan te pakken. De onderzoeksvisitatie van het onderzoekscentrum Christelijk leraarschap maakt hiervan deel uit.

De basis voor deze evaluatie zijn de vijf standaarden uit het Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek (BKO) 2016-2022. De Commissie Evaluatie Kwaliteit Onderzoek (CEKO) houdt toezicht op de uitvoering van het BKO.

In opdracht van en in samenspraak met het onderzoekscentrum Christelijk leraarschap is een onafhankelijke commissie ingesteld.

1.3 Samenstelling onderzoekscommissie

De commissie is samengesteld in afstemming met Driestar educatief en bestaat uit representanten van onderwijs, wetenschap en beroepspraktijk. Met goedkeuring van het College van Bestuur bestaat de onderzoekscommissie uit:

- de heer em. prof. dr. Wim Jochems, emeritus hoogleraar aan de Technische Universiteit Delft en emeritus hoogleraar onderwijsinnovatie aan de Technische Universiteit Eindhoven en in deze functies eindverantwoordelijk voor de lerarenopleidingen;
- de heer dr. Paul Hennissen, lector Opleiden in de School bij de Nieuwste Pabo (Fontys & Zuyd);
- de heer prof. dr. Lieven Boeve, directeur-generaal van Katholiek Onderwijs Vlaanderen en gewoon hoogleraar Systematische Theologie aan de KU Leuven.

Een uitgebreidere beschrijving van functies en kennisgebieden vindt u in Bijlage 1. De door de individuele leden van de commissie ondertekende onafhankelijkheidsverklaringen zijn in het bezit van de secretaris van de commissie. Hierin verklaren de leden o.a. vijf jaar voorafgaand aan de visitatie geen professionele werkrelatie met de hogeschool te hebben gehad.

Mevrouw Inge van der Hoorn MSc trad op als secretaris van de onderzoekscommissie.

1.4 Het beoordelingskader en de opbouw van het rapport

Voor de evaluatie van het onderzoekscentrum van Driestar educatief is gebruik gemaakt van het beoordelingskader dat is vastgelegd in het 'Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2016-2022'. Het rapport is geordend naar de vijf standaarden uit het beoordelingskader.

1. De onderzoekseenheid heeft een relevant, ambitieus en uitdagend onderzoeksprofiel en een onderzoeksprogramma met bijbehorende doelen die zijn geoperationaliseerd in een aantal indicatoren.
2. De wijze waarop de eenheid is georganiseerd, de inzet van mensen en middelen en de interne en externe samenwerkingsverbanden, netwerken en relaties maken de realisatie van het onderzoeksprofiel mogelijk.
3. Het onderzoek van de onderzoekseenheid voldoet aan de standaarden die in het vakgebied gelden voor het doen van onderzoek.
4. De onderzoekseenheid realiseert voldoende relevantie op het gebied van:
  - a. de beroepspraktijk en de samenleving
  - b. onderwijs en professionalisering
  - c. kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomeinHet onderzoek heeft in voldoende mate impact op de hiervoor omschreven gebieden.
5. De onderzoekseenheid voert regelmatig en systematisch evaluaties uit van de onderzoeksprocessen en resultaten. Aan de uitkomsten daarvan verbindt de onderzoekseenheid waar nodig verbeteringen.

Het evaluatierapport heeft de volgende opbouw:

- Hoofdstuk 2 behandelt het onderzoeksprofiel en het werkprogramma (standaard 1).
- Hoofdstuk 3 beschrijft de organisatie, mensen en middelen (standaard 2)
- Hoofdstuk 4 richt zich op de kwaliteit van het onderzoek (standaard 3)
- Hoofdstuk 5 beschrijft de resultaten en de impact van het onderzoek van het kenniscentrum (standaard 4)
- Hoofdstuk 6 behandelt tot slot de kwaliteitszorg voor zover relevant voor deze onderzoeksvisitatie (standaard 5).

1.5 De werkwijze

De onderzoekseenheid leverde een kritische reflectie aan, met onderliggende documentatie. Op basis van een gestratificeerde steekproef is een aantal artikelen, publicaties en producten door de commissieleden geëvalueerd. Deze documentatie is geselecteerd uit de publicatielijsten uit 2017 en 2018 waarin zowel wetenschappelijke als beroepsgerichte publicaties en producten waren opgenomen.

De commissieleden voerden op basis van deze documenten een voorlopige analyse uit op de vijf standaarden, resulterend in aandachtspunten voor de visitatie. De analyse en aandachtspunten vormden de leidraad voor de gesprekken tijdens de visitatie, die op 24 mei 2019 plaatsvond in Gouda.

Er zijn gesprekken gevoerd met lectoren en docentonderzoekers, het College van Bestuur, opleidingsmanagers, met studenten en met een aantal stakeholders uit het werkveld.

Hiernaast zijn er tijdens de visitatie een aantal onderzoeksprojecten besproken met onderzoekers van het onderzoekscentrum en met stakeholders uit het werkveld in zogenoemde onderzoeks-gesprekken.

De besproken projecten komen uit de onderzoekslijnen Persoonsvorming en Schoolvak & Didactiek. De commissie bekeek van tevoren publicaties en eventuele andere opbrengsten vanuit deze onderzoeksprojecten.

De keuze voor de gesprekspartners is in overleg tussen de onderzoekseenheid en de commissie tot stand gekomen. Het programma van de visitatie is opgenomen in Bijlage 2.

Het conceptrapport is op 17 juli 2019 aan het onderzoekscentrum aangeboden voor wederhoor. De voorzitter heeft het definitieve rapport op 18 september 2019 vastgesteld, waarna het aan de hogeschool is aangeboden.

2. HET ONDERZOEKSPROFIEL EN -PROGRAMMA

Standaard 1: De onderzoekseenheid heeft een relevant, ambitieus en uitdagend onderzoeksprofiel en een onderzoeksprogramma met bijbehorende doelen die zijn geoperationaliseerd in een aantal indicatoren.

2.1 Onderzoeksprofiel en -programma

De commissie ziet en beluistert dat Driestar educatief sinds de vorige externe onderzoeksvisitatie in 2014 een flink aantal stappen heeft gezet rondom de profilering en organisatie van het praktijkgericht onderzoek. De commissie spreekt hiervoor haar bewondering uit. Tijdens de vorige visitatie concludeerde de commissie dat het onderzoek binnen Driestar te versnipperd was. Driestar moest een verbeterplan opstellen en heeft deze opdracht met beide handen aangegrepen om het praktijkgerichte onderzoek binnen de organisatie steviger te positioneren. Om meer samenhang te creëren heeft Driestar een onderzoekscentrum opgericht waarin de onderzoekers met elkaar samenwerken.

De missie van Driestar educatief is vastgelegd in het Strategisch Beleidsplan 2016-2019. Zij schrijft: "Driestar educatief inspireert, vormt en ondersteunt (aankomende) leraren, leidinggevenden van scholen en opvoeders in Nederland en daarbuiten. Het doel daarvan is goed onderwijs, goede leiding en goede opvoeding te geven, gefundeerd op de Bijbel, gebonden aan de gereformeerde belijdenisgeschriften en geworteld in de Christelijke traditie." De algemene thematiek van het onderzoekscentrum is 'Christelijk leraarschap'. In de Kritische Reflectie schrijft het onderzoekscentrum zelf over haar profiel: "De centrale thematiek van het onderzoekscentrum is 'Christelijk leraarschap'. Het gaat daarbij, wat meer algemeen gezegd, om de vraag hoe Christelijke leraren op een goede manier hun confessie (wat zij belijden) kunnen verbinden met hun professie (wat ze doen en op welke manier) en hoe die verbinding versterkt kan worden." De commissie concludeert dat het profiel en de intenties van het onderzoekscentrum aansluiten bij de algemene missie van Driestar educatief.

Aan de totstandkoming en inkleuring van het onderzoekscentrum ligt een gedegen voorbereidingsfase ten grondslag, zo verneemt de commissie. Begin 2016 zijn twee kwartiermakers aangesteld. Zij zijn het werkveld ingegaan en hebben daar gesprekken gevoerd om thematieken op te halen. Hieruit kwamen diverse relevante thema's naar voren, die op advies van de Wetenschappelijke Adviesraad van Driestar educatief zijn teruggebracht naar drie thema's.

- Persoonsvorming
- Schoolvak en didactiek
- Inclusieve klassen

Het onderzoekscentrum is zich bewust van de breedte van de drie onderzoeksthema's. Het schrijft: "Gezien de dynamiek van ons instituut, is te verwachten dat bij een te sterke inperking van thema's veel onderzoeksprojectjes elders opgepakt zullen worden." Dit wil het bestuur van het instituut voorkomen. De commissie heeft begrip voor deze afweging.

De drie thema's worden altijd beschouwd vanuit de Christelijke grondslag van waaruit de hogeschool is ontstaan. Dit past bij de hogeschool en bij haar achterban. De commissie stelt vast dat dit het onderzoekscentrum een uniek profiel oplevert dat met name relevant is voor Christelijke scholen.

De commissie ziet dat het onderzoekscentrum (nog) niet beschikt over een gespecificeerd onderzoeksprogramma. Hiermee bedoelt de commissie de formulering van een aantal kernvragen waar het onderzoekscentrum zich in gezamenlijkheid mee bezig wil houden. Wel beschikt het onderzoekscentrum over een zogenoemde onderzoekskaart. Op deze kaart staan criteria (vormgegeven als vraag) waarmee het onderzoekscentrum toetst of een onderzoeksvraag past bij het thema Christelijk leraarschap (reactief). De commissie acht de onderzoekskaart een behulpzaam instrument voor de besluitvorming over het al dan niet uitvoeren van een onderzoek.

De commissie raadt echter aan om in de kaart niet alleen de verbinding te leggen met het overkoepelende thema Christelijk leraarschap, maar ook expliciet de verbinding met één van de drie onderzoekslijnen als voorwaarde te stellen.

Om te komen tot een volwaardig onderzoeksprogramma, raadt de commissie het onderzoekscentrum aan om in gezamenlijkheid een aantal kernvragen te formuleren waar het centrum zich mee bezig wil houden. Maak hierin ook de samenhang duidelijk tussen de vragen vanuit de drie onderzoekslijnen.

2.2 Doelen en indicatoren

Driestar educatief doet in haar strategisch beleidsplan een aantal koersuitspraken. Eén daarvan heeft expliciet betrekking op praktijkgericht onderzoek: "Kennisontwikkeling is de aanjager van de activiteiten binnen Driestar educatief." Driestar educatief heeft de koersuitspraak uitgewerkt in vijf kaders met onderliggende doelen en indicatoren.

Kaders
De kennisontwikkeling van Driestar educatief is praktijkgericht, maar verstaat zich ook met het wetenschappelijk forum.
Elke medewerker van Driestar educatief heeft een onderzoekende houding die erop gericht is om kennis en informatie op te sporen, op zijn waarde te beoordelen, te koppelen en te benutten.
Kennisontwikkeling wordt georganiseerd rondom enkele onderzoekslijnen, werkwijzen zijn eenduidig, kwaliteitsstandaarden zijn aanwezig en worden nageleefd.
Keuzes in activiteiten en investeringen op het gebied van kennisontwikkeling worden geleid door de strategische doelen van Driestar educatief en versterken het profiel.
Kennisontwikkeling heeft een duidelijk herkenbare en zinvolle (aan eindkwalificaties gerelateerde) plaats in de opleidingen.

Bron: Strategisch Beleidsplan Driestar educatief 2016-2019, blz. 26 t/m 30

Praktijken en projecten	Indicatoren
In de keuze voor het initiëren of continueren van lectoraten is een focus herkenbaar die past in het strategisch beleid van de organisatie en die bijdraagt aan onderlinge samenwerking tussen lectoraten, opleidingen en onderwijsadviesdiensten.	Dit wordt getoetst bij de jaarplannen en review.
Er is een onderzoeksplan voor Driestar educatief waarin verder gekeken wordt dan de periode van vier jaar. Het onderzoeksplan formuleert de onderzoekslijnen en concretiseert de kennisontwikkeling voor de kortere en middellange termijn.	Medio 2016.
Het onderzoekscentrum levert een bijdrage aan de verdere ontwikkeling van de Christelijke pedagogiek.	Vanaf eind 2016.

Bron: Strategisch Beleidsplan Driestar educatief 2016-2019, blz. 29

De commissie merkt op dat Driestar educatief en het onderzoekscentrum met deze kaders en indicatoren concrete doelen voor zichzelf hebben geformuleerd. In het kader van de BKO-visitatie mist de commissie de laatste stap naar 'impact indicatoren'. In het Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2016-2022 wordt hiertoe een set van standaard indicatoren¹ voorgeschreven, die door alle hogeschole dient te worden gebruikt in het kader van (externe) verantwoording. Passend bij de eigen missie en het eigen profiel, formuleert iedere onderzoekseenheid daarnaast minimaal zes indicatoren om meer zicht te geven op het gebruik van en de waardering voor het eigen onderzoek door de beroepspraktijk/samenleving, onderwijs en professionalisering, en kennisontwikkeling.

¹ Fte voor onderzoek, Middelen voor onderzoek, Producten

Het opstellen van kwalitatieve en/of kwantitatieve input-, output- en impactindicatoren voor de drie BKO-gebieden (beroepspraktijk en samenleving, onderwijs en professionalisering, kennisontwikkeling in het onderzoeksdomein), vormt volgens de commissie een volgende stap in de ontwikkeling van het onderzoekscentrum Christelijk leraarschap. Aan de hand van concrete indicatoren over o.a. het gebruik en de waardering van onderzoeksresultaten, kan het onderzoekscentrum zichzelf de maat nemen.

Conclusie

In haar overwegingen neemt de commissie mee dat Driestar educatief opvolging heeft gegeven aan de aanbevelingen van de vorige evaluatie. Het huidige onderzoekscentrum Christelijk leraarschap heeft een uniek, herkenbaar en relevant profiel dat zeer goed aansluit bij de identiteit en bij de doelgroep van Driestar educatief. De commissie weegt verder mee dat het onderzoeksprogramma wordt afgebakend aan de hand van drie onderzoekslijnen, waarbij gezamenlijke formulering van een aantal (lectoraat-overstijgende) kernvragen het onderzoeksprogramma verder kan aanscherpen. De indicatoren die het onderzoekscentrum heeft geformuleerd vormen een degelijke basis. De commissie acht het wenselijk om deze indicatoren verder te expliciteren naar gewenste input voor en output en impact van het praktijkgericht onderzoek. Op basis van bovenstaande positieve bevindingen en ontwikkelpunten, komt de commissie voor Standaard 1 tot het oordeel 'voldoende'.

3. ORGANISATIE, MIDDELEN EN SAMENWERKING

Standaard 2: De wijze waarop de eenheid is georganiseerd, de inzet van mensen en middelen en de interne en externe samenwerkingsverbanden, netwerken en relaties maken de realisatie van het onderzoeksprofiel mogelijk.

3.1 Organisatie

Het onderzoekscentrum heeft een duidelijke bestuurlijke structuur, zo merkt de commissie op. De dagelijkse leiding is in handen van de manager kennisontwikkeling. Hij vormt samen met de drie lectoren en met een projectmedewerker het presidium. Dit is het dagelijks bestuur van het onderzoekscentrum. Het presidium voert wekelijks overleg. Dit gremium besluit onder meer over het uitvoeren van nieuwe onderzoeksvragen.

Het College van Bestuur (CvB) is direct betrokken bij het onderzoekscentrum. Eéns per zes weken schuift de voorzitter van het CvB aan bij het overleg van het presidium. Daarnaast heeft de manager kennisontwikkeling ongeveer maandelijks overleg met de voorzitter van het CvB om ontwikkelingen te bespreken. Het presidium legt tevens driemaal per jaar verantwoording af aan het CvB via viermaandsrapportages. De voorzitter van het CvB is bovendien de direct leidinggevende van de lectoren. Hij heeft maandelijks een individueel gesprek met iedere lector om zijn/haar werkzaamheden door te spreken. Eens per jaar voert de voorzitter van het CvB een functionerings-/beoordelingsgesprek met de lectoren.

Elke lector beschikt over een eigen groep van docentonderzoekers en promovendi die werken aan de onderzoeken uit de betreffende onderzoekslijn. De lector heeft regulier overleg met de onderzoekers, zowel in groepsverband, op projectniveau en individueel.

Driestar educatief bestaat uit drie onderdelen: de hogeschool, de onderwijsadviesdienst en het onderzoekscentrum. De ambitie van het bestuur van Driestar educatief is dat het onderzoekscentrum zowel de hogeschool als de onderwijsadviesdienst voedt met nieuwe kennis en producten. Binnen de organisatie wordt het onderzoekscentrum beschouwd als een eenheid met eigen planvorming en een eigen kwaliteitszorgcyclus. In organisatorische zin worden de hogeschool, de onderwijsadviesdienst en het onderzoekscentrum met elkaar verbonden door de overlegstructuur en het personeelsbeleid van de organisatie.

Tweemaal per jaar komt het kennisberaad bijeen. Het kennisberaad bestaat uit het presidium van het onderzoekscentrum, het managementteam van de hogeschool en het managementteam van de onderwijsadviesdienst. In het kennisberaad bespreken de aanwezigen de relevantie van de onderzoeksprojecten voor het eigen onderwijs en voor de adviestak van Driestar educatief. Ook komen nieuwe onderzoeksvragen aan de orde en wordt gesproken over de benodigde personele inzet. Het kennisberaad is geen besluitvormingsorgaan. De besluiten over onder andere de inzet van personeel worden uiteindelijk genomen door de managementteams van Driestar Hogeschool en Driestar Onderwijsadvies.

Het CvB heeft een droombeeld voor ogen waarin het onderzoekscentrum het hart vormt van ontwikkeling en innovatie. In dit droombeeld zorgt het onderzoekscentrum nog nadrukkelijker voor het transport van vragen, kennis en kunde tussen het werkveld (de onderwijsadviesdienst) en het onderwijs. De schets van deze situatie heeft het CvB al gereed, zo zag de commissie. De commissie moedigt Driestar educatief aan om de komende jaren toe te werken naar dit droombeeld, waarin het onderzoekscentrum nog dichter bij het onderwijs en het werkveld wordt gepositioneerd.

De commissie merkt in dit kader op dat de organisatiecultuur al verder lijkt te zijn dan de organisatiestructuur. De commissie sprak met enkele medewerkers die zowel lesgeven, onderzoek doen en werkzaam zijn voor onderwijsadvies. De commissie hoort dat deze combinatie steeds meer ontstaat en dat dat gebeurt op basis van de expertise van medewerkers.

Medewerkers werken afdelingsoverstijgend. Dit vindt de commissie een waardevolle en boeiende ontwikkeling, die vooral nog meer vanuit de organisatiecultuur (de bereidheid, gedrevenheid en expertise van individuele medewerkers) lijkt te ontstaan, dan vanuit de organisatiestructuur.

Voor elke onderzoeksvraag die vanuit de eigen opleidingen of vanuit onderwijsadvies aan het onderzoekscentrum wordt gesteld, moet de betreffende afdeling zelf onderzoekscapaciteit inbrengen. Hiermee geeft de afdeling aan dat zij het onderzoek belangrijk vindt en zich hieraan committeert. Het onderzoeksplan vermeldt de omvang en de beschikbare uren per medewerker. Het is echter niet altijd eenvoudig om medewerkers te vinden die tijd hebben om onderzoek te doen, zo vernam de commissie. Dit geldt met name voor Driestar Onderwijsadvies. Dit is de commerciële tak van Driestar educatief. Elke medewerker die vanuit onderwijsadvies onderzoek doet, is op dat moment niet declarabel voor de eigen afdeling.

3.2 Mensen en middelen

Mensen

De drie lectoren hebben elk een kenniskring met (docent)onderzoekers en promovendi. De commissie vernam dat er in totaal ongeveer 9 FTE beschikbaar is aan onderzoekscapaciteit. Dit betreft de uren voor de lectoren en de (docent)onderzoekers. De meeste (docent)onderzoekers hebben hun thuisbasis bij de pabo (2,4 fte), de lerarenopleiding voortgezet onderwijs (0,8 fte) of bij onderwijsadvies (0,7 fte). Hierdoor ontstaat een natuurlijke kruisbestuiving tussen onderzoek en onderwijs en tussen onderzoek en onderwijsadvies.

Het onderzoekscentrum beschikt over zeven² promovendi. De commissie is onder de indruk van het aantal promovendi, dat mede wordt gestimuleerd doordat één van de lectoren tevens bijzonder hoogleraar is aan de Theologische Universiteit Apeldoorn. De commissie concludeert dat Driestar educatief over relatief veel onderzoekscapaciteit beschikt in vergelijking met andere hogescholen van vergelijkbare omvang.

Ook de kwaliteit van de onderzoekers is aan de maat. Ongeveer één derde van de betrokkenen bij het onderzoekscentrum is gepromoveerd. De overige onderzoekers hebben een masteropleiding afgerond.

Het onderzoekscentrum heeft aandacht voor de professionalisering van de onderzoekers. De lectoren begeleiden de onderzoekers in de uitvoering van hun onderzoek. Tijdens groeps- en individuele sessies praten de lector en de onderzoeker(s) met elkaar over de voortgang, de keuzes en de kwaliteit van hun onderzoek.

Naast persoonlijke begeleiding organiseert het onderzoekscentrum viermaal per jaar een aantal medewerkersdagen. Het presidium bereidt deze medewerkersdagen voor. Tijdens één van deze dagen was de onderzoekskaart het centrale thema. Tijdens de laatste medewerkersdag was Daan Andriessen te gast die vertelde over praktijkgericht onderzoek en de nieuwe gedragscode. De docentonderzoekers vertelden de commissie dat deze dagen nuttig zijn. Het draagt bij aan inhoudelijke verdieping en kalibratie. Daarnaast hoort de commissie dat op deze dagen nieuwe dwarsverbanden ontstaan, doordat onderzoekers elkaar en elkaars expertise en interesses (beter) leren kennen.

Het aanbod van scholing is rijk, zo laten de onderzoekers de commissie weten. Zij krijgen alle gelegenheid om cursussen te volgen. Zo gaat één van de onderzoekers een Atlas.ti training³ volgen om haar vaardigheden in kwalitatieve analyse te verbeteren. De commissie begreep dat Atlas.ti ook aan de orde is geweest tijdens scholingsdagen.

---

² Dit betreft de promovendi die in hun periode van facilitering zitten. Er zijn ook nog enkele promovendi die zijn uitgelopen en daardoor in hun eigen tijd aan hun promotie werken. Zij zijn niet meegenomen in het aantal van zeven promovendi.

³ ATLAS.ti is software die wordt gebruikt voor onderzoek en kwalitatieve data-analyse.

Financiële middelen

De commissie zag een financieel overzicht van de baten en de lasten van 2018. Driestar educatief heeft relatief veel middelen ter beschikking voor praktijkgericht onderzoek. Het gaat om ongeveer € 600.000,-. Deze middelen zijn grotendeels afkomstig uit de rijksbijdragen (€ 300.000) en bestaan verder uit eigen geld dat Driestar educatief beschikbaar stelt aan het onderzoekscentrum (€ 285.000,-). De commissie is positief over het engagement van de hogeschool voor praktijkgericht onderzoek, dat hieruit blijkt. De tweede geldstroom, de verworven subsidies, is in verhouding tot de eerste geldstroom beperkt (€ 80.000,-). Ditzelfde geldt voor de opbrengsten uit werk voor opdrachtgever, derde geldstroom (€ 20.000,-). De laatst genoemde bron van inkomsten wordt wellicht enigszins vertekend, doordat in vrijwel ieder onderzoeksproject door de partners uren van medewerkers worden ingebracht.

De commissie geeft het onderzoekscentrum ter overweging mee om te werken aan een (verhoudingsgewijs) grotere inbreng van financiering vanuit de tweede en derde geldstroom. De werving van externe gelden, en met name subsidies, kan een indicator zijn voor de relevantie van het onderzoek dat een eenheid uitvoert. En de externe beoordeling in functie van onderzoeksfinanciering kan onderzoekers ook een spiegel voorhouden over de kwaliteit van onderzoek. Tegelijkertijd realiseert de commissie zich dat het onderzoekscentrum zich ook aan het eigen profiel dient te houden, waardoor het niet altijd mogelijk en wenselijk is om (meer) onderzoekssubsidies binnen te halen.

3.3 Interne en externe samenwerkingsverbanden

De samenwerking tussen de lectoren is sinds de vorige externe evaluatie verbeterd. De inrichting van het onderzoekscentrum, de keuze voor één overkoepelende onderzoeksthematiek en de gekozen organisatie- en overlegstructuur dragen hieraan bij. De commissie stelt vast dat de interne samenwerking tussen de lector(at)en vooral gaat over het maken van keuzes en het sparren over de opzet, uitvoering en kwaliteit van onderzoek. Lectoren weten van elkaar waar ze mee bezig en kunnen indien nodig projecten van elkaar overnemen, zo blijkt. De commissie vindt dit een groot goed.

De samenwerking met Driestar Onderwijsadvies begint zich te ontwikkelen, zo merkt de commissie op. De commissie ondersteunt de ambitie van het onderzoekscentrum om onderzoeksresultaten nadrukkelijker te communiceren in de volle breedte van de eigen organisatie. Daarnaast acht de commissie het raadzaam om niet alleen het netwerk van Driestar Onderwijsadvies te gebruiken voor het communiceren van onderzoeksresultaten naar de praktijk, maar om ook zelf actief dit netwerk in te gaan en zelf in dit netwerk geïntegreerd te raken.

Eén van de samenwerkingsverbanden waar Driestar educatief onderdeel van uitmaakt is Radiant Lerarenopleidingen. In het Radiant-netwerk werken negen hogescholen samen aan onderwijsontwikkeling en praktijkgericht onderzoek. Het onderzoekscentrum is in Radiant vooral actief op het thema persoonlijk meesterschap, dat aansluit bij het eigen profiel van Christelijk leraarschap. De commissie hoort dat Driestar educatief heel bewuste keuzes maakt omtrent de deelname aan Radiant-onderzoeken. De onderzoeken moeten passen bij het eigen profiel. Uit de vorige VKO-visitatie heeft Driestar educatief geleerd om te focussen. De Wetenschappelijke Adviesraad bevraagt het presidium hier ook scherp op, zo begreep de commissie.

Andere externe samenwerkingen heeft het onderzoekscentrum met onder andere de Theologische Universiteit Apeldoorn (TUA), Canterbury Christ Church University en met North West University in Potchefstroom (Zuid Afrika). Dit zijn partners met eveneens een Christelijke grondslag die daarmee logische en relevante partners zijn voor Driestar educatief. De samenwerking met de TUA loopt met name via één van de lectoren die bijzonder hoogleraar Christelijke pedagogiek is aan de TUA. Canterbury Christ Church University wil graag weten of de materialen die zij hebben ontwikkeld ook werken in andere contexten. Daar doen onderzoekers van Driestar educatief nu onderzoek naar.

Conclusie

In haar overwegingen neemt de commissie mee dat praktijkgericht onderzoek in de organisatie van Driestar educatief is ingebed. Het CvB is direct betrokken bij het onderzoekscentrum. Het onderzoekscentrum heeft heldere overleg- en beslisprocedures. Het onderzoekscentrum krijgt steeds meer een centrale positie om vandaaruit Driestar Hogeschool en Driestar Onderwijsadvies te voeden met nieuwe kennis, inzichten en producten. Driestar educatief dient zich in dit opzicht verder te ontwikkelen door de organisatiestructuur mee te laten evolueren met de organisatiecultuur, die – op individueel niveau - al meer afdelingsoverstijgend is dan de structuur doet vermoeden.

In personele zin is het onderzoekscentrum, zeker gezien de beperkte omvang van Driestar als hogeschool, ruim voorzien. De commissie is met name onder de indruk van het aantal promovendi. De kwaliteit van de onderzoekers is, gezien hun vooropleiding en hun onderzoekservaring, aan de maat. De begeleiding en het scholingsaanbod voorzien in de behoeften van de (docent)onderzoekers. De financiële middelen van het onderzoekscentrum zijn ruim.

De commissie weegt verder mee dat het onderzoekscentrum een aantal relevante nationale en internationale partners heeft. Het onderzoekscentrum maakt bewuste keuzes in de deelname aan gezamenlijke onderzoeksprojecten; deze moeten passen bij het profiel Christelijk leraarschap. Het onderzoekscentrum kan nog wel een stap zetten in het vergroten van het eigen netwerk in het werkveld, bijv. door de contacten die de adviestak heeft zelf intensiever te benaderen.

Het bovenstaande afwegend, komt de commissie voor Standaard 2 uit op het oordeel 'voldoende'.

4. KWALITEIT VAN HET ONDERZOEK

Standaard 3: Het onderzoek van de onderzoekseenheid voldoet aan de standaarden die in het vakgebied gelden voor het doen van onderzoek.

Bevindingen

De commissie vernam van de onderzoekers dat zij een breed repertoire aan onderzoeksmethodes hanteren. Dit blijkt ook uit de publicaties die de commissie heeft bekeken. De onderzoeksmethode is afhankelijk van de onderzoeksvraag en het doel dat het onderzoek dient, zo laten de onderzoekers weten. Zij zoeken bij een onderzoeksvraag een passende methodologie en sluiten daarbij niet bij voorbaat bepaalde methodes uit. De voorkeur van het onderzoekscentrum gaat echter wel uit naar empirisch-analytisch (experimenteel) onderzoek, actieonderzoek en ontwerpgericht onderzoek. Dit zijn methoden die passen bij onderzoek in en voor de beroepspraktijk, zo merkt de commissie op.

Het onderzoekscentrum Christelijk leraarschap beschikt over relevante impliciete standaarden, verwoord in de vorm van een aantal te beantwoorden vragen. Deze standaarden zijn verwerkt in de zogenoemde onderzoekskaart⁴ (zie hiernaast) De onderzoekskaart is gebaseerd op de visie op praktijkgericht onderzoek. De medewerkers van het onderzoekscentrum hebben tijdens medewerkersdagen bijgedragen aan de totstandkoming van het visiestuk en de onderzoekskaart. Zij zijn allen bekend met de onderzoekskaart.

De commissie heeft het visiestuk en de onderzoekskaart bekeken. De laatste vormt een bruikbaar instrument om na te denken over de onderzoeksvragen, de onderzoeksdoelen en de uitvoering van het onderzoek.

De onderzoekskaart is opgenomen in het handboek 'Onderzoek Werkt'. De commissie is onder de indruk van dit handboek. Hierin beschrijft het onderzoekscentrum alle uitgangspunten, procedures en formulieren die een onderzoeker nodig heeft. Een nieuwe onderzoeker die dit handboek leest is direct op de hoogte van de belangrijkste werkwijzen.

In het handboek heeft het onderzoekscentrum ook de ethische standaarden voor onderzoek opgenomen. Ook bevat het handboek een datamanagementformulier. Iedere onderzoeker beschrijft in dit formulier voorafgaand aan het onderzoek welk type data hij verzamelt, hoe hij deze opslaat, beveiligd en publiceert, etc.

In de onderzoekskaart, de ethische standaarden en diverse formulieren en formats herkent de commissie elementen van de Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit (2018). Voor de uitvoering van het onderzoek hanteert het onderzoekscentrum deze landelijke gedragscode, evenals de standaarden van de American Psychological Association (APA).

ONDERZOEKSKAART	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Past je probleemstelling binnen het thema christelijk leraarschap? ▪ Verwijzen de onderzoeksvragen naar gegevens die je echt nodig hebt?
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wordt in het onderzoek kennis verzameld in het PO of VO die tot een verbetering zou kunnen leiden?
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Is de literatuur geconsulteerd: welke vragen zijn nog onbeantwoord die onderzoek noodzakelijk maken?
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tot wat voor product(en) en/of dienst(en) moet het onderzoek leiden?
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Denkt onderwijsadvies dat de uitkomsten belangrijk zijn voor verbetering van het onderwijs?
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Denken onze lerarenopleidingen dat de uitkomsten belangrijk zijn voor verbetering van het onderwijs?
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Passen de methoden van data-verzameling bij de onderzoeksvragen?
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Worden de data efficiënt en correct verwerkt en gepresenteerd?
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wie (OA, opleiding, veld) kan laten zien hoe je het product en/of de dienst gebruikt? ▪ Waar ga je je onderzoek publiceren? (Tijdschriften en conferenties)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Is de planning van het onderzoek realistisch?

⁴ Afbeelding is afkomstig uit het Handboek Onderzoekscentrum Christelijk leraarschap van Driestar educatief.

Onlangs heeft Daan Andriessen op één van de medewerkersdagen gesproken over praktijkgericht onderzoek en de nieuwe gedragscode wetenschappelijke integriteit.

Om niet alleen in de opstartfase alert te zijn op naleving van de standaarden vindt tussentijds intervisie plaats. Iedere lector voert projectbesprekingen met de onderzoekers. De voortgang en de kwaliteit van projecten wordt besproken in het presidium. En ook de voorzitter van het CvB bevraagt de lectoren op de kwaliteit van hun onderzoek, zo verneemt de commissie.

De commissie heeft in voorbereiding op de onderzoeksevaluatie een zestal publicaties van het onderzoekscentrum gelezen. De commissie stelt vast dat de publicaties die zij heeft gelezen over het algemeen kwalitatief aan de maat zijn en – voor zover traceerbaar in een publicatie - de gedragscode in acht nemen. De peer-reviewed artikelen die het onderzoekscentrum publiceert en de bijdragen die het levert aan congressen zijn voor de commissie tevens een uiting van de kwaliteit die de onderzoekers leveren. Naar het oordeel van de commissie oogt één publicatie wat rommelig. Het betreft een publicatie over de samenwerking tussen zorg en onderwijs. De publicatie is niet zo helder geschreven, zo is de commissie van mening. Het ontbreekt onder meer aan goede inleidingen en duidelijke conclusies. Wat de concluderende aanbeveling betreft vroeg de commissie zich bijvoorbeeld af waarvandaan die nu precies komt en hoe het geleverde onderzoek bijdraagt aan de totstandkoming van deze aanbeveling.

Conclusie

De commissie weegt in de beoordeling mee dat de onderzoekseenheid over relevante onderzoeksstandaarden beschikt, waarin o.a. elementen uit de Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit zijn geïntegreerd. De medewerkers van het onderzoekscentrum zijn betrokken bij de totstandkoming van deze standaarden. De onderzoeksstandaarden kunnen verder worden geëxpliciteerd in het belang van de (methodologische) kwaliteit van het onderzoek.

Het handboek 'Onderzoek Werkt' is een waardevol instrument om onderzoekers te faciliteren met procedures en formulieren en om de kwaliteit van onderzoek centraal te stellen.

De bekeken publicaties zijn over het algemeen kwalitatief aan de maat. Eén van de publicaties die de commissie heeft bekeken, is wat rommelig van aard.

Op basis van bovenstaande constatering, die zowel voorbeeldige elementen in zich dragen als verbeterpunten opleveren, komt de commissie voor Standaard 3 tot het oordeel 'voldoende'.

5. RESULTATEN EN IMPACT

Standaard 4: De onderzoekseenheid realiseert voldoende relevantie op het gebied van:

- de beroepspraktijk en de samenleving
- onderwijs en professionalisering
- kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein

Het onderzoek heeft in voldoende mate impact op de hiervoor omschreven gebieden.

In dit hoofdstuk evalueren we de resultaten van het onderzoekscentrum Christelijk leraarschap en gaan we in op de drie prestatiegebieden. Achtereenvolgens bespreken we de bijdrage aan de valorisatie naar beroepspraktijk en samenleving, aan onderwijs en professionalisering en aan kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein.

In algemene zin: de commissie heeft de projectenlijst bekeken en stelt vast dat het onderzoekscentrum momenteel veel projecten onder handen heeft. Het aantal projecten is vrij evenredig verdeeld over de drie onderzoeklijnen.

5.1 Valorisatie naar beroepspraktijk en samenleving

Het onderzoekscentrum van Driestar educatief heeft twee wegen om doorwerking te realiseren naar de beroepspraktijk en de samenleving. De eerste weg is in contact met basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs. De tweede route is via Driestar Onderwijsadvies.

Het onderzoekscentrum Christelijk leraarschap voert onderzoeken uit naar vraagstukken die leven in de beroepspraktijk. Scholen brengen vraagstukken in. Zo sprak de commissie met vertegenwoordigers van de Jacobus Fruijtier Scholengemeenschap in Rijssen die een probleem hadden met de invulling van een vacature voor het vak Duits. Zij zijn zeer tevreden over het onderzoek dat het onderzoekscentrum voor hen heeft uitgevoerd naar de inzet van afstandsonderwijs voor het vak Duits in combinatie met een expliciete identitair vormingsdoel. Dit onderzoek wordt komend jaar uitgebreid naar andere schoolvakken.

Doordat het onderzoekscentrum niet alleen voor de beroepspraktijk werkt, maar de beroepspraktijk ook nadrukkelijk betreft bij de formulering van de onderzoeksvraag en de uitvoering van onderzoek, realiseert de onderzoeksgroep reeds impact in de uitvoeringsfase. Het onderzoekscentrum kiest bewust voor een onderzoeksmethodologie die in het uitvoeringsproces ook al impact realiseert. Zo zet het onderzoekscentrum bijvoorbeeld leraren van basis- en middelbare scholen in als onderzoekers. Hierdoor zijn zij actief betrokken bij het onderzoek, denken zij bewust na over (het aanpassen van) hun handelen en zien zij ook de impact die interventies teweeg brengen.

De samenwerking tussen het onderzoekscentrum en Driestar Onderwijsadvies zorgt eveneens voor doorwerking naar het werkveld. Driestar Onderwijsadvies haalt actuele vraagstukken op uit de praktijk en legt deze voor aan het onderzoekscentrum. De opbrengsten en inzichten uit het onderzoek past Driestar Onderwijsadvies vervolgens toe bij haar opdrachtgevers. Via deze weg bereikt het onderzoekscentrum indirect een groot aantal Christelijke scholen.

De commissie is positief over de praktijkgerichte publicaties die het onderzoekscentrum weet te realiseren in kranten en tijdschriften die de doelgroep leest, zoals interviews en artikelen in het Reformatorisch Dagblad en in Calvin Contact. Daarnaast brengt Driestar educatief zelf een aanzienlijk aantal publicaties uit, die zij verspreidt onder haar achterban. De commissie zag overigens dat het werkveld en studenten op de hoogte zijn van de producten die het onderzoekscentrum ontwikkelt. Dit realiseert het onderzoekscentrum onder meer door actief te communiceren en studenten en relaties uit te nodigen voor presentaties en redes.

Als aanbeveling geeft de commissie het onderzoekscentrum mee om ook te streven naar publicaties in tijdschriften waarin collega-onderzoekers van andere, min of meer vergelijkbare onderzoeksgroepen publiceren.

Op deze manier neemt Driestar deel aan de discussie, verwerft het een plek in het onderzoeknetwerk en krijgt het adequate feedback. Hiertoe zou het onderzoekscentrum Christelijk leraarschap nadrukkelijker aanwezig moeten zijn in tijdschriften rond lerarenopleidingen (Tijdschrift voor lerarenopleiders, Didactief e.d.). Meer expliciet beleid ten aanzien van publiceren is, wat de commissie betreft, gewenst.

De commissie stelt verder vast dat onderzoekers geregeld workshops en lezingen verzorgen op scholen, voor Raden van Bestuur en tijdens symposia. Het zijn met name de lectoren (en een postdoc) die deze presentaties verzorgen.

Waar mogelijk ontwikkelt het onderzoekscentrum een 'product' als opbrengst van een onderzoek. Zo zag de commissie een flyer met daarin de opbrengsten van een praktijkgericht onderzoekstraject op de VEBAKOWOSZ-scholen over onderwijs in waarden. Deze flyer wordt gebruikt bij wijze van samenvatting en om andere scholen te informeren en te inspireren. Zo ook ontwikkelde het onderzoekscentrum de Mediacirkel, een instrument in de vorm van een kleurenwiel/waaier die docenten kunnen gebruiken in de omgang met sociale media in de les.

5.2 Resultaten op het gebied van onderwijs en professionalisering

Onderwijs

De activiteiten van het onderzoekscentrum hebben een zichtbare doorwerking in het onderwijs van Driestar educatief. Het onderzoekscentrum is betrokken bij de curriculumontwikkeling van de eigen opleidingen. Zo heeft één van de lectoren aan de wieg gestaan van de onderzoekslijn in de pabo-opleiding.

De lectoren en (docent)onderzoekers geven les in de opleidingen van Driestar educatief, met name in de Master Leren en Innoveren en in de nieuwe track Christian Education van deze master. In deze master zijn ook diverse andere onderzoekers actief als docent. Ook is één van de lectoren als docent betrokken bij de onderzoekslijn van de masteropleiding Passend Meesterschap. Diverse promovendi en vanzelfsprekend de docentonderzoekers geven les in de opleidingen van Driestar educatief. De studenten waarmee de commissie sprak, vertelden dat zij ook aan de inhoudelijke lessen (dus niet de onderzoekslijn) merken wanneer er een (docent)onderzoeker voor de klas staat. De docentonderzoekers verwerken de kennis die zij opdoen via het onderzoekscentrum in hun onderwijs, zo merken de studenten. Hiernaast werkt één van de onderzoekers, vanuit een postdocpositie, aan de ontwikkeling van een handboek Christelijk leraarschap. Dit handboek gaat ingezet worden in de opleidingen van Driestar Hogeschool.

De medewerkers van het onderzoekscentrum begeleiden studenten bij onderzoeksopdrachten. Dit gebeurt bijvoorbeeld in de onderzoekslijn van de lerarenopleiding Engels. Ook begeleiden de lectoren studenten die afstuderen op een thema waarin de lector gespecialiseerd is. Daarnaast zijn er lectoraatsprojecten waarin studenten participeren. Het onderzoekscentrum presenteert een aantal projecten, waar studenten aan mee kunnen doen. Zit er een thema bij dat hen aanspreekt, dan kunnen zij zich daarvoor aanmelden.

Professionalisering

De tweede manier waarop de doorwerking van onderzoek naar onderwijs gerealiseerd wordt, is door professionalisering van het eigen onderwijzend personeel. Naast de lectoren zijn docentonderzoekers betrokken bij de uitvoering van onderzoek door het onderzoekscentrum Christelijk leraarschap. De docentonderzoekers maken deel uit van de groep onderzoekers van één van de lectoren en zijn tevens actief als docent. De docentonderzoekers ontwikkelen hun onderzoeksvaardigheden en vergroten hun kennis van het vakgebied door (literatuur)onderzoek.

De onderwijsafdeling van Driestar educatief heeft 52 fte aan docentcapaciteit beschikbaar. Hiervan is er ongeveer 3 fte voor onderzoek weggelegd (80% pabo, 20% Ivo). Deze uren worden deels gezien als professionaliseringstijd. De docenten die actief zijn voor het onderzoekscentrum vergroten hun onderzoeksvaardigheden en verdiepen/verbreden hun kennis door eigen (literatuur)onderzoek.

De commissie begreep verder dat het onderzoekscentrum negen keer per jaar een kennislunch organiseert waar alle medewerkers voor zijn uitgenodigd. Het doel van deze bijeenkomst is kennisdeling. De commissie vindt dit een mooie manier om de opbrengsten van het onderzoekscentrum breder binnen de eigen organisatie te delen en collega's te laten meeprofiteren van de onderzoeksactiviteiten. De commissie begreep dat het onderzoekscentrum voor sommige docenten (nog) het imago van een eliteclubje heeft. Door alle docenten wellicht nog nadrukkelijker (persoonlijk) uit te nodigen voor, te betrekken bij en in te lichten over de activiteiten van het onderzoekscentrum, kan dit imago langzaamaan worden bijgesteld.

5.3 Kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein

De commissie heeft de publicatielijst van het onderzoekscentrum bekeken. Hieruit blijkt dat het onderzoekscentrum publicaties in diverse wetenschappelijke tijdschriften weet te realiseren, o.a. in de *International Journal of Christianity & Education*, in *Frontier in Psychology*, in de *Journal of School Choice* en in de *Journal of Research on Christian Education*. Gezien het profiel van het onderzoekscentrum zijn publicaties in deze tijdschriften passend, zo stelt de commissie.

Veel publicaties bevatten de combinatie van onderwijs en religie, in het bijzonder het Christelijk leraarschap. Zo zag de commissie publicaties als 'Exploring the professional ideals of Christian teachers from conservative Christian school in the Netherlands'⁵ en 'Religieuze tolerantie vraagt om gastvrijheid'⁶. Vijf onderzoekers van het onderzoekscentrum presenteerden afgelopen jaar bovendien een paper tijdens de *NICER conference on Christianity, Education, and Changing Contexts* in Liverpool.

Met deze publicaties en congresbijdragen levert het onderzoekscentrum een duidelijke bijdrage aan de kennisontwikkeling in het domein van het christelijk onderwijs en leraarschap. Die bijdrage kan verder worden vergroot door de (vele) promovendi te laten publiceren over deelonderzoeken. De commissie raadt het onderzoekscentrum ook in dit kader aan hiertoe een publicatiebeleid op te stellen.

De commissie merkt verder op dat er ook enkele publicaties zijn, die geen directe link hebben met het Christelijk leraarschap. Het betreft bijvoorbeeld een publicatie over uitstelgedrag en een publicatie over werkplezier en werkdruk.

Conclusie

De commissie betreft in haar oordeelsvorming dat het onderzoekscentrum een bijdrage levert aan de invulling van Christelijk leraarschap in de beroepspraktijk. Het onderzoek naar vraagstukken uit de praktijk – ingebracht door scholen en door de afdelingen van Driestar educatief zelf – is gericht op de ontwikkeling van concrete oplossingen en van nieuwe inzichten. Op basis van onderzoek ontwikkelt het onderzoekscentrum instrumenten, die tevens dienst doen als communicatiemiddel om de uitkomsten van een onderzoek breder bekend en van nut te maken.

Het onderzoekscentrum levert een aanzienlijke en waardevolle bijdrage aan het onderwijs van Driestar Hogeschool. Onderzoekers zijn betrokken bij curriculumontwikkelingen, de uitvoering van het onderwijs, de totstandkoming van een onderzoekslijn en de begeleiding van studenten. Ook speelt het onderzoekscentrum een rol in de professionalisering van docenten. Vooral zij die docentonderzoeker zijn, worden door de lectoren gecoacht in het verbeteren van de onderzoeksvaardigheden.

---

⁵ Boele-de Bruijn, H.L., & De Muynck, A. (2018). Exploring the professional ideals of Christian teachers from conservative Christian schools in the Netherlands. *Journal of Christianity & Education*, (22)1, 8-22. DOI: 10.1177/2056997117740367

⁶ Broer, N.A., De Muynck, A., Potgieter, F.J., Van der Walt, J.L. & Wolhuter, C.C.W. (2018). Religieuze tolerantie vraagt onderwijs in gastvrijheid, *HTS Theologische Studies/Theological Studies* 74(4), 4859

Het onderzoekscentrum levert een respectabele bijdrage aan de kennisontwikkeling in het domein van Christelijk leraarschap en Christelijk onderwijs in meer algemene zin. Het opstellen van publicatiebeleid zou deze bijdrage nog verder kunnen vergroten.

Al met al stelt de commissie vast dat het onderzoekscentrum Christelijk leraarschap op de drie impactgebieden dusdanige impact realiseert voor de specifieke doelgroep/niche waar Driestar educatief zich op richt, dat hieruit het oordeel 'goed' volgt voor Standaard 4.

6. KWALITEITZORG

Standaard 5: De onderzoekseenheid voert regelmatig en systematisch evaluatie uit van de onderzoeksprocessen en resultaten. Aan de uitkomsten daarvan verbindt de onderzoekseenheid waar nodig verbeteringen.

Bevindingen

Het onderzoekscentrum kent een uitgebreid systeem van reflectie en verantwoording, zo stelt de commissie vast. Ieder jaar stelt het onderzoekscentrum een jaarplan op met daarin alle lopende en beoogde projecten. Viermaandelijks levert het onderzoekscentrum een tussenrapportage op waarin het de stand van zaken vermeldt van de projecten die onder handen zijn of recent zijn afgerond. Aan het eind van het jaar stelt het onderzoekscentrum een uitgebreide jaarrapportages op, waarin zij reflecteert op alle projecten. De commissie is onder de indruk van de grondigheid waarmee het onderzoekscentrum terugkoppelt aan het CvB. De manier waarop het onderzoekscentrum reflecteert op de eigen ambities (bijv. ondernemerschap, zichtbaarheid en impact) vindt de commissie sterk.

Wat de commissie betreft zou de terugkoppeling van onderzoeksprojecten op onderdelen reflectiever kunnen. Dit hangt samen met het vooraf stellen van doelen over de impact die je met een project wilt realiseren. Het schrijven van een publicatie, het geven van een lezing of het opleveren van een product is mooi, maar wat wil je ermee bereiken? Wil je informeren of wil je een verandering teweeg brengen? Wie is de doelgroep? En wat wil je dat de doelgroep met het product doet? Op welke manier verandert het hun werk of de ontwikkeling van leerlingen?

De commissie vernam uit twee gesprekken dat de manager kennisontwikkeling na afloop van een onderzoek een evaluatief overleg voert met de opdrachtgever over het verloop en de resultaten van het onderzoek. Dat is waardevol, zo beaamt de commissie. Tijdens het gesprek gaat de manager kennisontwikkeling namens het onderzoekscentrum na of de opdrachtgever tevreden is. Verbeterpunten worden met de betreffende lector en in het presidium besproken om er vervolgens lering uit te trekken. De evaluaties worden niet vastgelegd in een evaluatieformat, zo begreep de commissie. Zij raadt het onderzoekscentrum aan om dit nog wat consequenter te organiseren.

De commissie raadt het onderzoekscentrum verder aan om ook de evaluaties met het werkveld op een dieper niveau – *wat is de impact van het onderzoek in de beroepspraktijk?* – in te steken. Om nog meer profijt te halen uit de evaluaties, is het interessant om te horen wat het onderzoek daadwerkelijk te weeg heeft gebracht/heeft veranderd. Gedragen leerkrachten zich nu anders? Wat doen ze anders? Wat levert dat op? Welk effect heeft het op de leerlingen? Pakken alle leerkrachten het op, of maar een aantal? Hoe komt dat? Het antwoord op dit soort vragen kan aanleiding zijn voor vervolgonderzoek naar onderliggende concepten. Tevens is het interessant om na een aantal jaar nog eens contact op te nemen met een school om te horen wat de lange termijn effecten zijn van een interventie.

De commissie is verder positief over de wijze waarop de leden van het presidium elkaar scherp houden op de kwaliteit van onderzoek. Zij bespreken de voortgang van projecten tijdens het presidium-overleg. En ook met hun onderzoekers voeren zij geregeld overleg over de kwaliteit en de voortgang van het onderzoek. Uitgangspunt bij deze gesprekken is het projectplan dat is opgesteld bij de start van het onderzoeksproject. De commissie vernam dat op basis van de tussentijdse gesprekken bijstelling van onderzoeken plaatsvindt.

---

⁷ Dit verwijst ook terug naar de impactindicatoren waarover in Standaard 1 wordt gesproken.

Conclusie

De commissie komt op standaard 5 tot het oordeel 'voldoet'. Op basis van het jaarplan reflecteert het onderzoekscentrum driemaal per jaar op de algemene doelen uit het jaarplan en op de voortgang van onderzoeksprojecten. De lectoren voeren onderling systematisch overleg over de kwaliteit en de voortgang van hun projecten. En tevens voeren de lectoren regelmatig overleg met de onderzoekers over de voortgang van projecten. Waar nodig passen zij het onderzoek aan. Na de uitvoering van een project evalueert het onderzoekscentrum met de opdrachtgever. Deze evaluaties kunnen sterker worden benut door het werkveld nadrukkelijk te bevragen op de impact van het onderzoek.

7. AANBEVELINGEN

Dit hoofdstuk bevat een opsomming van de bij de verschillende standaarden gedane aanbevelingen en suggesties.

- Versterk de inhoudelijke samenwerking tussen de drie onderzoekslijnen verder. Formuleer in gezamenlijkheid een aantal kernvragen waar het onderzoekscentrum zich – ook in gezamenlijkheid – mee bezig wil houden.
- Ontwikkel de huidige indicatoren door naar indicatoren die een normering bevatten voor de input, output en impact van het onderzoekscentrum.
- Laat de organisatiestructuur mee evolueren met de organisatiecultuur, die – op individueel niveau - al meer afdelingsoverstijgend is dan de organisatiestructuur.
- Expliciteer de (methodologische) kwaliteitsstandaarden, die zijn opgenomen in het handboek 'Onderzoek Werkt' en die onderdeel uitmaken van de onderzoekskaart.
- Overweeg steviger in te zetten op de werving van externe onderzoeksmiddelen.
- Vergroot het eigen netwerk in het werkveld. Laat je hierin eventueel introduceren door Driestar Onderwijsadvies, maar maak de connectie niet enkel via Driestar Onderwijsadvies. Heb ook zelf de persoonlijke contacten.
- Vergroot de bijdrage aan professionalisering van het eigen onderwijzend personeel, door bijvoorbeeld workshops over onderzoek te verzorgen.
- Stel een publicatiebeleid op, waarin aandacht is voor het publiceren in (niet Christelijke) tijdschriften rond lerarenopleidingen en het publiceren door promovendi.
- De ontwikkeling van een meer gestructureerde en gedocumenteerde evaluatiesystematiek zou, wat de commissie betreft, een goede stap in de verdere ontwikkeling van het onderzoekscentrum zijn.

BIJLAGE 1 Samenstelling commissie

Em. prof. dr. Wim Jochems, voorzitter (*deskundig op het gebied van wetenschappelijk onderzoek*)

Wim Jochems studeerde psychologie en methodologie aan de Universiteit van Utrecht en promoveerde aan de Technische Universiteit Delft. In 1989 werd hij hoogleraar didactiek en onderwijsontwikkeling aan de Technische Universiteit Delft. Van 1993 tot 1998 was hij tevens faculteitsdecaan. Van 1998 tot en met 2006 was hij als hoogleraar-directeur verbonden aan de Open Universiteit. In 2006 werd hij hoogleraar-directeur aan de Technische Universiteit Eindhoven en bouwdecaan van de Eindhoven School of Education. Sinds 2015 is hij zelfstandig adviseur op het gebied van onderwijs en onderwijsonderzoek. Zowel in Delft als in Eindhoven was hij eindverantwoordelijke voor de universitaire lerarenopleidingen. Hij heeft een ruime ervaring met visitaties van met name lerarenopleidingen, zowel in Nederland als in Vlaanderen.

Dr. Paul Hennissen, lid (*deskundig op het gebied van praktijkgericht onderzoek*)

Paul Hennissen werkte als leerkracht in het basis-, voortgezet en hoger onderwijs. Het laatste decennium werkt hij als lector Opleiden in de School bij de Nieuwste Pabo te Sittard. Hij focust daarbij op het leren op de werkplek in de school en de kwaliteit van de professionals. In zijn werk als lector ondersteunt hij scholen bij professionalisering en schoolontwikkeling.

Prof. dr. Lieven Boeve, lid (*werkvelddeskundige en tevens deskundig als hoogleraar*)

Lieven Boeve is sinds 1 augustus 2014 directeur-generaal van Katholiek Onderwijs Vlaanderen, een netwerkorganisatie waartoe 2419 Vlaamse katholieke onderwijsinstellingen behoren. Hij is tevens gewoon hoogleraar fundamentele theologie aan de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen, KU Leuven. Voordien, van 2008 tot 2014 was hij decaan van die faculteit, en van 2012 tot 2014 was hij voorzitter van het Academisch Vormingscentrum voor Leraren van de KU Leuven. Van 1998 tot 2003 doceerde hij ook aan de theologische faculteit van de Université Catholique de Louvain, Louvain-la-Neuve. Van 2005 tot 2009 was Lieven Boeve internationaal voorzitter van de Europese Vereniging voor Katholieke Theologie. Sinds 2015 is hij tevens Honorary Professor van de Australian Catholic University.

Inge van der Hoorn MSc, secretaris

Inge van der Hoorn is sinds 2011 werkzaam bij Hobéon. Zij is door de NVAO getraind in de rol van secretaris en is met grote regelmaat als secretaris betrokken bij onderzoeksvisitaties en opleidingsaccreditaties.

BIJLAGE 2 Programma visitatie

Visitatie onderzoekscentrum Christelijk leraarschap, Driestar educatief
Vrijdag 24 mei 2019, Gouda

Tijd	Gesprekspartners
08.00-08.15	Ontvangst commissie Voorzitter College van Bestuur Projectmedewerkers onderzoekscentrum Senior medewerker kwaliteitszorg Manager Kennisontwikkeling
08.15-08.45	Intern overleg commissie
08.45-09.30	Vertegenwoordiging onderzoekscentrum Voorzitter College van Bestuur Manager Kennisontwikkeling
09.30-10.15	Lectoren⁸ Lector persoonsvorming Lector schoolvak en didactiek Senior medewerker kwaliteitszorg Manager kennisontwikkeling Projectmedewerker onderzoekscentrum
10.30-11.15	Docentonderzoekers Docent pabo + postdoc Onderwijsadviseur voortgezet onderwijs Docent Ivo en regisseur aanbodcluster 'identiteit en vorming' Docent pabo en masteropleiding SEN Docent pabo + promovenda
11.30-12.15	Opleidingsmanagers Opleidingsmanager pabo Manager onderwijsadvies Studieleider masteropleiding 'leren en innoveren' (+ promovendus)
12.30-13.00	Studenten Stagiaire VU Student MLI Student Ivo Engels Student pabo
13.00-13.45	Lunchpauze
13.45-14.45	Projectgesprekken Project 1: Duits en Identiteit Lector, onderzoeker, directeur zorg voortgezet onderwijs Project 2: Persoonsvorming en waardenonderwijs Lector, onderzoeker, leraar basisonderwijs + student MLI
14.45-15.30	Werkveld Lid CvB voortgezet onderwijs Locatiedirecteur voortgezet onderwijs Directeur basisonderwijs Regiomanager samenwerkingsverband Groepsleerkracht basisonderwijs + alumna MLI
15.30-16.00	Intern overleg commissie
16.00-16.30	Pending issues Voorzitter CvB Kennismanager onderzoekscentrum
16.30-17.15	Intern overleg commissie
17.15	Terugkoppeling Alle geïnteresseerden

⁸ De lector Inclusieve Klassen kon vanwege persoonlijke redenen niet aanwezig zijn.

BIJLAGE 3 DOCUMENTATIE

Ter voorbereiding op en tijdens de visitatie heeft de commissie diverse documenten van Driestar educatief en van het onderzoekscentrum Christelijk leraarschap bestudeerd. Het betreft onder meer de onderstaande documenten.

- Kritische reflectie Driestar
- Handboek onderzoekscentrum Driestar
- Publicatielijst
- Totaaloverzicht onderzoeksprojecten
- Strategisch beleidsplan Driestar educatief 2016-2019
- Opdracht leerstoel Christelijke pedagogiek
- Jaarrapportages 2016, 2017 en 2018, inclusief reactie van het CvB
- Jaarplan Onderzoekscentrum 2017, 2018 en 2019
- Agenda's en notulen van medewerkersbijeenkomsten
- Statement praktijkgericht onderzoek
- De visie van het onderzoekscentrum op praktijkgericht onderzoek
- Onderzoekskaart
- Evaluatierapport Driestar, 2014
- VKO Validatierapport Driestar, 2014
- Onderzoeksagenda
- Ledenlijst, reglement, agenda's en notulen van de wetenschappelijke adviesraad

Bestudeerde publicaties:

- Boele-de Bruin, H.L., & De Muynck, A. (2018). Exploring the professional ideals of Christian teachers from conservative Christian schools in the Netherlands. *Journal of Christianity & Education* (22)1, 8-22. DOI: 10.1177/2056997117740367
- Hoogendijk-van Dam, H., Muynck, A. de (oktober 2018). Eindrapport 'Een rijke leeromgeving in moreel vormend onderwijs. Praktijkonderzoek naar zeven ontwerpprincipes en hun werkzame factoren voor waardenoverdracht in de klas'.
- Murre, P.M. (2018). Waarden: Over kloven, beelden, diepgang en satéprikkers. *DRS Magazine* [november], pp. 42-45.
- Ronde-Davidse, N.J. de (2018, July). A Christian faith perspective on inclusive education. Paper presented at the NICER conference on Christianity, Education, and Changing Contexts, Liverpool, England.
- Ronde-Davidse, N.J. de, Aantjes, M.S., & De Jong, T.J.C. (januari 2018). Onderzoek samenwerking zorg & onderwijs. Obadjaschool te Zwolle. Driestar hogeschool: Gouda.
- Ruit, P., Kunz, A.J., Visser, E. (2018). 'Levensbeschouwing in de lerarenopleiding', in Gerda Geerdink en Fedor de Beer (red.), *Kennisbasis Lerarenopleiders. Katern 6: Vorming in de lerarenopleidingen*, Werkendam: Hollandse Indruk, 103-114.

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800
F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl
I www.hobeon.nl